

Småland.
Uppvärmning
Därskis
1728. 1929

Uppvärmning
1. kv. f. d. Skogshälsare

1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2908

Bruk och föreställningar.

När som den uppvärmda luften dallrar, dä
jungar, dä ölmar å våroxen dansar.

Luften dallra

När som jorden är överdragen med spindel-
väv, då sade de: "Dä lya, dä mya i luften. Nu har Locke haft
brått om, nu få vi lov och så skynda på å rista upp vinterbacken!"
Då var det till at ge sig ut med träårder o trähärver, köra o
sätta o så för sen var jorden tjänlig att så. I Sunnerbo kallades
spindeln för Locke, och då jorden var överdragen med väv, så var
det Locke väv. Namnet spindel visste de inte alls om i mina barn-
år.

Locke.

På tal om Locke och Nocke, så styrde de om
att det blev loppor i gården, om di inte gjorde rent vid gödsel-
köringen. Det är ju alldeles riktigt, men det var ju en omöjlig
sak, som di då hade det ställt. på den den tiden. Hönsen var un-

Skriv endast på denna sida!

Småland
Nyperdånge län.
Dädesjö/bn.

Uppst. av J. Lilja
1929. Dädesjö.

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2908

der sängen, grisen var inne i stugan, om en ko kalvat, så var kalven i ett hörn i rummet med en soffa utanför. Hur skulle di då kunna hålla rent?

När som det böljade i rågfälten å det var vindstilla, så kom där virvelvindar, och så allt efter huru vinden gick över, så böljade rågen sig och rök. Det var bra, för nu få vi bra råg i säd i år, sades det.

Vid den tid då sillablixten var, det hade ingen betydelse, för det var bara sillen, som vände på sig i havet, men när kornblexten kom. Den hade betydelse, för då blev kornet jämt och väl moget.

Loke eller Fröa har jag inte hört något om där i Sunnerbo. I Dädesjö vet di ingenting, underligt nog.

Om det blåste julaftonskväll, då blev det kongadöd, sades det.

Att Fröa gjorde något, har jag inte hört något av, men att di lämnade frukt kvar på alla fruktträd, det gjordes för att det skulle bli mycket frukt till nästa år.

Då Oden var ute på sin jakt efter skogssnyvor, det sades, att han hade en hästsko på det ena foten å var riktig på den andra foten, så var det väl därför mjölnaren blev så bra bemött.

På tal om löftestenarna i Bolmstad. Där har

Skriv endast på denna sida!

Rågen.

Sillablixt.

Kornblixt.

Loke el. Fröa.

Kongadöd.

Fröa.

Oden.

Löftestenar.

varit en löftesten vid Alen men om den finns kvar ännu, vet jag inte.
I Drettinge finns och i Dädesjö i Ramnåsa har funnits en, men nu är den väck, men det säges, att den har varit ned vid dammen där smedjan står nu. Vid Ramnåsa skolhus har aldrig funnits någon löftesten, men däremot finnes där en så kallad Kongsten upprest där.

2908

Men manträd som di kallte dem då, har varit ett upprest i Ramnåsa. I Drettinge hade di majstång rest de sista åren, som jag var där. Då fick de dansa å leka på den platsen så länge trädet stod kvar. Benämningen på platserna var i allmänhet Menträdsbacken, å det ställdes gärna på en slätt o hög plats, så att vi kunde leka o dansa kring trädet.

Manträd.
Majstång.

Höknatten är för mig ej känd.

Höknatten.
Livkalv.

Vad som sades till en livkalv: "Halm och hö skall dig fö, järn och stål dig dö." Så stött man kalven i pannan med kärlet: "Drick bättre härnäst."

Och till fåret när som di klippte lämnades alltid lite ull kvar i huvudet eller mellan frambenen å svansen, för att de skulle få möcke vid nästa klippning. När som di hade slutat: "Tack skall du ha för vad jag fått. Mera härnäst."

Fårklippning.

Vid korvkokning sades till första korven, som skulle läggas i grytan: "År Håll hemma, så håll nu där." Så slog man korven mot murbandet, sen gick den inte sönder.

Korvkokning.

Ramnåsa per Dädesjö den 7/2 1929.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.
2908

Härmed svar på gamla seder å bruk som var rådande,
då jag var barn och de seder som mina föräldrar med flera hade
för sig på den tiden. Min mor var född 1805 och far 1810, och jag
är född 1848. Både mina föräldrar och jag äro födda på ~~XXXXXX~~
Bolmesta säteri i Angelstads socken i Sunnerbo. Jag var boende där
i samma kommun tills 1903, då jag flyttade till Drettinge till
Friherre Rappe som skogvaktare. När som vi ser på min fars och mors
årtal, så var deras föräldrar födda på 1700-talet, alltså det
jag uppger härleder sig därifrån.

Småland
Länshövdinge
Åderyd
1899

Cyprus Riksd
Rannar Åderyd

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2908

Bruk och föreställningar.

Hur skyddas säasän mot förgörning? Med stål och korstecken i sädbingen m.m.

Säasän.

Vad man gav dragarna, när som vårningen började? Tjärat ägg och en stor sill och så gnoddes tänderna i salt. Fodret var bara hö av det ~~XX~~ bästa, som di hade. Ingen halm.

Dragarna.

Vilket avseende fästes vid såningstiden? När som ärlan kom, så var det första tecken till snar vår. Sedan kom lärkan. När som hon flög så högt som oxen bar oket och gjorde sina drillar, så var det till att börja harva och ådra. - Vid hafresäden räknade de mest på vecketalet. Potatis sattes mången gång i 13:de vecka. Havren såddes helst i 11:te och 10:de vecka. I 8:de vecka såddes ingen havre, för då blev det bara speter sades det. - Det var en liten fågel, som di kallte för sä-

Såningstiden.

Dåligt

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

2908

gök. När som den roppte: "Strö," var det till att så, om di inte ha-
de jorden färdig. - Och när som far gick ut till att så, så tog
han upp sin fällkniv och satte i jorden i renen, där han sådde
och likaså en lövgren intill. Detta var mot förgörning, så att
de kunde få bra äring, som di kallte det. Korstecken gjordes
gärna både med härv och årder i åkern.

8:de Vecka kördes gödseln ut till kornet, och
när som det var slutat, så rensades gödselhäcken väl och så sattes
trädgrepen i för änden i högra hörnet å en lövgren intill. Så
kördes den fram på gården. Så skulle den ~~KÖRA~~ gärna stå någon dag
där, tills lövet blev vissnat. - Så kommer kornet. Det såddes
helst i 7:de vecka. Då hade enen när som den rök, stor betydelse,
likaså hæggen, maskrosen, t.ex. kom den stora blomman först, skulle
de så kornet tidigt o omvänt om den lilla kom först. Även hade de
hypo-bosken som korntecken, och när som den gula flugan svärmde
i gödselstacken var ock såtecken, och när som kornet kröp i bingen,
när de rörde i det. Det var det bästa korntecken. Kornet.

De kalla nätter i juni kallades för råstnätter. Råstnätter.
Då fick ingenting ligga på jorden, såsom vävar m.m. Då blev det
fläckar på, som inte kunde tvättas av. Även hände, att rågen tog
skada på de nätterna.

Varför de lämnade strå på marken vid slåttern? Lämna strå
För att det skulle bli äring till nästa år. kvar på mar-
ken.

Skriv endast på denna sida!

Direktör S. M.
Lund
1859

1805 Rijk. S. Skogvald

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

När som man sätter gröna kvistar i åkern? När som di sådde, och jag tycker jag minns, att de också satte en grön kvist i åkerrenen, när som de plockade midsommarskvasten midsommarafn till botemedel. Då plockades alla slags blommor och örter och torkades. Sen gagandes det till botemedel för året.

Gröna kvis-
tar i åkern.

2908

Vad Ola gjorde i brynet? Han pessade i det, och sen blev inte lien vass, så att han bet på gräset mera det året.

Bryn-Ola.

Nattskärrans surr - vackert väder.

Nattskärran.

Det bästa medel, som de hade mot ryggvärk, var att mor i huset tog av sig kjolen och krängde den över huvudet på den sjuke tre gånger, medan den var varm. Här ser vi vad tron och inbillningen verkar på människor.

Medel mot
ryggvärk.

Den sista neken, som blev på varje åkerbit, kallades för äringsnek. Så skulle de sätta sig och vila en stund, när de hade slutat åkerbiten. Det var på den tid de skar med skära. De skulle vila äring till nästa år.

Äringsnek.

K

Jag vet inget annat uttryck för den, som tog haren, än det att han hade den bästa turen för det året.

Ta haren.

Benämningen på den, som lägger in säden i landet? - Nekakråka.

Nekakråka.

Vid skyragillet förekom grötrim med dans och lekar.

Skyragille.

Hur man för grannen gav tillkänna att man hade

1 arb. An

Då slåttern
var slut.

slagit av? - Då hurrade man, så det hördes långa vägar, för det var en stor heder för den, som slutat först.

När som man skulle vara färdig med tröskningen? Tröskningen.

- Till julen.

2908

Till sist vill jag tala om lite om deras botemedel, som di hade på den tiden. Doktorer fanns inte såsom nu, och i varje fall hade de inte penningar, så de kunde söka läkare som nu. De doktorerade sig själva och trodde på det. - När som de vrickade sig i fotleden, som de gjorde mycket på den tiden, för det var väl träskorna, som gjorde mycket till, för träskom gav inte efter, när som de stego snett, men det var lätt botat för dem. De tog tre halmstrån med tre leder på vart strå, sen sattes huggkubben in, så lades halmstrån på kubben. Sen var där den, som skulle hugga bort det med en öxa. Den, som skulle hugga, skulle helst vara född på en torsdag. Var han född på Heliga Torsdag, så kunde han bota alla ting. Ja, nu kommer vi till huggningen igen. Som sagt lade han strån på kubben, så skulle han hugga av strån på tre ställen, för det var tre stycken leder. Så den sjuke han satt, så han såg, när som han skulle till å hugga. Då sade den sjuke: "Vad higger du för?" - "Jag higger för le och för vre och för vrickning," och det gjordes tre gånger, sen var det botat.

Botemedel.

När som de värpade till väv å där kom en främ- Värpa till

väv.

2908⁹¹

mande in. Så fort han kom inom dörren, så lyfte den upp högra benet först och sen det vänstra tre gånger och sade så högt själv tre gånger: "Låt det gå, både fort och väl." Märk de fick inte hälsa, när de kom in.

Till sist vill jag nämna något om, hur de gjorde i kostallet, t.ex. när som en ko hade fått kalv. Då hängdes klapprätet upp i två stycken brokiga strumpeband i taket vid spiseln, för att kon skulle bli ren. Det fick inte tagas ner förr. Sen när som de mjölkade första gången, så sattes saxen i mjölkböttan, för där var stål i den. Sen när som de kom in med mjölken, tändes en sticka och droppades ner i mjölken, så den släcktes. Det var mot förgörning för sanket, som de sade, så att inte påskakärringen och mjölkharen m.m. kunde göra någon skada. - Sedan hade de markåst i taket och även ljus över korna, för att inte maran kunde rida på korna, för då skar de sig m.m.

Skydd för förgörning i ladugården.

Ja, nu får det vara slut. Jag kommer inte ihåg mera som är av vikt, men till sist får jag be om ursäkt för slarv och felskrivning och feluttryck m.m. Men Herrarna få tillskriva min höga ålder (80 år).

Med högaktning

S.Lilja, f.d. Skogvaktare.

Skriv endast på denna sida!

Ramnåsa, Dädesjö.

*Smalad
Ny tidning
Dädesjö - 1920 -*

Jag kommer ihåg, att jag inte har svarat på mokärror. Det vet jag inte om några här i dessa trakter, men i Dalarna finns ännu i fullt bruk, för jag var där i somras, så jag såg det med egna ögon.

Bultvagnar finns nog kvar ännu i Sunnerbo, för de var i fullt bruk i en by, som hetter Kärringe i Angelstads socken, då jag flyttade 1903 därifrån.

Träåder finns nog i bruk här och där ännu. Jag har sett, sen jag kom till Uppvidinge, att de är i gång ännu t.o.m. trähärvar. - Jag reste för Hushållningssällskapet i 12 kommuner i Sunnerbo i 15 år som plantör. Då kom jag emot en vagn med träaxlar. Han var mycket välbehållen och i bruk. Jag tror det var i Lidhults socken. Jag bad att få köpa den, men det gick inte, för det var den lättgåendesta vagnen han hade. Lever den bonden ännu, så är säkert vagnen iförvar. Detta var på 1900-talet, för jag slutade 1902 med att resa i det ärendet.

Mokärror. 10.

2908

Bultvagnar.

Träåder.

Trähärv.